

צרפת תש"א

השמים חפים היו מציפורים. האוויר ריק היה משירתם. על העצים לא קוננו יונים וגוזליהן. לאן נעלמו כולן? אתל הרימה את ראשה, סורקת את שמי התכלת שנפרסו מעל לראשה.

לפתע הופיעה ממרחק ציפור גדולה, אימתנית. כנפיה פרושות לצדדים, מקורה חד. ואז, החלו לנחות מבטן הציפור פצצות. אחת ועוד אחת, הרעש היה מחריד, מוות וחורבן בכל. העשן היתמר גבוה. גבוה.

"מאמן, מאמן!" אתל התעוררה מחלום הבלהות שפוקד אותה כמעט מידי לילה, וגילתה את מאמן לצידה, מלטפת את שערה הרטוב ומייבשת בממחטת נייר את מצחה.

"הנה, אני פה, אני פה בישט," הרגיעה מאמן בלחש, שלא להעיר את לור הישנה במיטה הסמוכה. "זה רק היה חלום, אהובה שלי, רק חלום. בואי, הירדמי".

היה כל כך נעים לשכב כך, מחובקת בידיה המנחמות של מאמן, לחוש את מגעה הרך... אתל התרפקה על המגע המנחם אך ניקול ביקשה לקום, לשוב לעיסוקיה.

"לא! אל תלכי, מאמן! הישארי פה לידי!" אתל אחזה בקצה שרוול השמלה של אמה, לא מאפשרת לה להתרחק.

"אבל אתל, באמת!" טון הדיבור של אמה היה רך, אך תקיף. "יש לי מה לעשות!"

אתל היתה ילדה טובה וצייתנית בדרך כלל, אך הפעם, לא וויתרה. ולא אוותה לשחרר את אמה. אולי בהשפעת החלום המצמית, אולי כי ליבה ניבא לה רעות. היא המשיכה להיאחז בשרוול השמלה המשובצת כשהיא מתחננת. "לא, אל תלכי, מאמן! אל תלכי!"

לשמע קולות הבכי נכנס פאפא לחדר. "מה קורה? למה הילדה בוכה?"

"היא לא רוצה שאעזוב אותה," משכה מאמן בכתפיה. היא ובעלה החליפו מבטים.

אולי אתל שמעה מה שלא היתה אמורה לשמוע? אולי הקשיבה לאחת השיחות החשאיות שהם ניהלו בשקט בחדר המגורים? אולי קלטה שהם מתכננים את מבצע ההצלה הבא?

אנדריי ווייל חשב מהר. אשתו צריכה לצאת ברכבת שתצא מה'גאר דו נור בחצות'.* זאת אומרת שהיא תחלוף בתחנת הרכבת שלידם בעוד כשעה. עד אז, על ניקול להתארגן ולצעוד לתחנה שנמצאת במרחק רבע שעה הליכה מביתם. אם לא תצא בזמן, היא תפסיד את הרכבת והמבצע שטווה בתשומת לב כה רבה לא יצא לפועל.

"אתל, שחררי את מאמן, קולו של אנדריי לבש תקיפות. "את לא יכולה לעכב את מאמן כר!"

"לא, מאמן, אל תלכי, אל תלכי," פניה של הילדה נשטפו דמעות.

ושוב החליפו אנדריי וניקול ווייל מבטים שקטים. משוחחים ללא מילים. מי אומר, מי אומר שמבצע הצלת החיים הנועז בו תיטול ניקול חלק קודם לאתל, ביתם? שניהם יודעים שהשליחות שאליה ניקול יוצאת, מסכנת חיים. אולי הקטנה מרגישה משהו? אולי היא מתעקשת כי ליבה אינו נותן לה מנוח, כי היא חשה בחוש מיוחד שיש רק לנשים ובנות, שמשהו רע עומד לקרות?

אנדריי משך בכתפיו. "עוד חצי שעה," הזכיר, יצא מחדר הבנות חזרה לשולחן העבודה שלו. אין זמן! אין זמן! אורך לו רבע שעה להכין מסמכים ודרכון לאדם אחד, זאת אומרת שבכל שעה הוא יכול לזייף ארבעה דרכונים ולהציל עוד חיים, ו--

"אולי לא אסע ודי?" ניקול ניצבה מול שולחן עבודתו, מצחה

* תחנת רכבת צפון

חרוש קמטים. איך היא הצליחה להשתחרר מאחיזת הצבת של ביתו? אין לו מושג.

"אחרי כל זה?" הוא הצביע על מעטפה שנחה בצד השולחן. בתוך המעטפה היו חמשה דרכונים אותם אמורה אשתו להעביר למשפחה שממתינה להם, בצ'כוסלובקיה. בנוסף, בדרך חזור לצרפת היא תיקח עמה שני ילדים קטנים, שהוריהם נתפסו על ידי הגסטפו, ותביא אותם לקרובי משפחה שממתינים להם.

"אני לא יודעת," היא התיישבה על הכסא המרופד שמולו, מבטה בוהה סביב, מבלי להיתפס על נקודה מסוימת.

"את פוחדת? תפסת רגליים קרות?" הוא נרכן לעברה.

"אני תמיד פוחדת, אנדריי, ואתה יודע זאת. מהרגע שאני יוצאת מהבית ועד שאני חוזרת אליו, הרגליים שלי רועדות. הנסיעות הללו הן סיוט מתחילתן ועד סופן."

"ג'ה סה, ג'ה סה*", אמר בלאות. "אבל מה קרה עכשיו?"

"עכשיו, כשאתל נתלתה בי בצורה נואשת שכזאת... כן, נואשת. כמו טובע הנאחז בקרש בלב ים. פתאום אני מרגישה כמה היא צריכה אותי לידה. ובאמת, מי אומר שהדם שלה ושל לור פחות אדום מהדם של שני הילדים הללו?" הוסיפה, משקפת בדיוק את המחשבות שעלו בראשו של בעלה, אך לפני מספר רגעים.

שתיקה עמדה באוויר.

באמת, מי אומר?

ושוב, היה זה אנדריי שהפר את הדממה.

"את יכולה עדיין להתחרט, כמובן". הוא מעולם לא כפה על אשתו את מסעי ההצלה הללו, מעולם.

"אתה לא חושב שאני צודקת?" ליבה נקרע בקרבה.

"בוודאי שאת צודקת. אבל זו לא הפעם הראשונה שאת יוצאת להציל חיים. למה עד עכשיו לא שאלת את עצמך את השאלה הזאת?"

"כי מעולם, עד כה, אתל לא התעוררה כך, בצעקות, מסייט. מעולם היא לא החזיקה בי בכוח, ולא נתנה לי ללכת." שפתייה של האם הצעירה רעדו.

קריעה. כואבת, מייסרת, מפרידה בין שני חלקים בתוכך, בוטשת לך בלב ללא רחמים.

אפשר היה לחוש אותה באוויר. לכאן או לכאן, פה או שם? להציל חיים של יהודים או להישאר בבית עם הילדות? מה קודם למה? מי קודם למי?

"אבל... אם לא אסע הלילה, מי יעביר את התעודות למשפחת פייפר?" קולה היה מהוסס מאוד.

"אולי נבקש מסופי ברונייר לנסוע במקומך. אבל כמובן שזה לא יהיה הערב," השיב אנדריי, מנסה לעשות סדר בראשו. מצד אחד חש אכזבה. את המבצע הזה, הם תכננו לפרטי פרטים כבר שבועיים שלמים. הכל מוכן ליציאה לדרך. הם יצרו קשר עם אנשיהם הפזורים באירופה. תכננו את תוואי הנסיעה עד לאחרון הפרטים. שלחו שליח לרכוש את הכרטיס מראש כדי שניקול תוכל להגיע בדקה האחרונה.

מצד אחד לכאורה, אין שום סיבה שהמבצע לא יצלח. זו לא הפעם הראשונה שניקול עושה את הנסיעה הארוכה וחוצה חלקים מאירופה ברכבת. הדרכון שלה ללא דופי. גם שתי הילדות שהיא אמורה להחזיר עמה, נראות 'אריות' לכל דבר. הוא ראה את התמונות שלהם. וחץ מזה יש את חמשת המשפחות הללו שממתינות שם, עם הלב ביד, לדרכונים שלהם שיביאו להצלתם. את פייפר, רייכל, כהן, פליקס ולוי.

ומצד שני, מצד שני אנדריי הודה בינו לבין עצמו שאם ניקול לא תיסע, הוא יוכל לנשום לרווחה. כי בכל פעם בה אשתו האמיצה היתה יוצאת למבצע נועז שכזה, הוא לא רגוע עד לשובה הביתה.

ואם לא אהבת ישראל הגדולה הפועמת בקרבו, אם לא תחושת השליחות הדחופה שחשים שניהם מול גורל אחיהם האומללים, מזמן היו עוזבים את 'מפעל הדרכונים', מצילים את עצמם ומבריחים את הגבול לשווייץ...

"אז מחר אודיע לסופי ש---"

שתי דפיקות עלו מדלת הבית. הפסקה, ואחר כך דפיקה, ומיד לאחר מכן שלוש דפיקות מהירות.

ניקול הסתכלה על אנדריי. "אתה ממתין למישהו היום בערב?"

"הערב?" הוא צחקק בעצבות והביט על שעונו. "כעת אחת עשרה וחצי בלילה, יקירתי. ולא, אני לא ממתין לאף אחד. אבל מי שנמצא מעבר לדלת הוא משלנו," פסק.

הקוד הסודי, סדר הדפיקות, היה ידוע רק למתי מעט.

ניקול ניגשה לפתוח.

על הסף עמדה אשה לא מוכרת. בגיל הביניים, מעיל הצמר שלה מקומט, מהמטפחת הססגונית המכסה את ראשה בורחים קצוות שיער שחורות, עיניה מפלבלות באימה.

"מה---" ניקול פתחה את פיה בהפתעה. האשה לא המתינה להזמנה, פרצה לתוך הבית וצנחה על הכסא ממנו קמה ניקול אך לפני רגע.

2

ניקול ניגשה לסגור את דלת הבית, לא לפני שהיא סקרה את
הקומה מכל הכיוונים ווידאה שאין שם איש.

"מי את?" תחקר אנדריי את הזרה.

"שמי סטלה הרץ", לאשה היה מבטא קל, שהם לא הצליחו
לזהות. "אני... אני..." היא התנשפה בכבדות.

"קודם כל הרגע", ניקול הגישה לה כוס מים והביטה בה במבט חם,
מבין, משתתף. החדר הזה היה רגיל לארח בתוכו פליטים מבועתים,
אנשים מפוחדים עד אימה שמרוב בלבול לא מצאו את המילים.

האשה קבלה את ההצעה בברכה, לגמה מספר לגימות מכוס
המים ונשמה נשימה ארוכה. רגועה יותר.

"אני ומשפחתי גרים בכפר 'למלין' כבר כמה שנים. ברחנו לצרפת מהונגריה. היינו בטוחים שכאן יהיה לנו שקט". שפתייה נמתחו לחיוך כאוב. "אבל לא, גם פה רודפים אותנו! הנאצים רוצים לגרש אותנו למחנה מעצר, לדרנסי. אנא, עזרו לנו לברוח!"

"מי הפנה אותך לכאן?" גביני עיניו של אנדריי התכווצו בדאגה. קוד הדפיקות מעולם לא נמסר למאן שהוא ללא אישורו המפורש. אם הקוד נפרץ, הם כבר לא בטוחים.

"ס... סופי ברונייר. באתי הרגע מהבית שלה. אנחנו קרובות משפחה, קרובות רחוקות," האשה פכרה את ידה.

"למה סופי שלחה אותך ולא באה בעצמה?" שאל אנדריי.

ושוב עלו סימני שאלה בחדר, ממלאים כל סנטימטר עד מחנק. באמת, למה סופי לא באה בעצמה? ממתי היא שולחת אליהם 'לקוחות', ומגלה להם את קוד הדפיקות?

ניקול הרגישה כעל קוצים. הדקות חלפו במהירות מרגיזה. היא חייבת להחליט סופית, אם ללכת או לא. ואם בסופו של דבר היא לא יוצאת הלילה למבצע, תצטרך להזעיק את סופי ו---

"סופי מרותקת למיטה, עם ארבעים מעלות חום. היא בקושי הצליחה להחליף איתי כמה מילים. אנא, עזרו לי!"

בום. סופי חולה, במיטה. אין אפשרות לגייס אותה למסע ההצלה. וכדי לחדד את גודל המצוקה, שעון האורולוגין שתלה על הקיר מאחורי אנדריי, צלצל ובישר שעכשיו שטים עשרה בלילה.

"מי את?" שוב שאל אנדריי.

"סטלה הרץ. הגרמנים הארורים עשו מקודם אקציה בכפר שלנו. בבקשה, עזרו לי ולמשפחתי!" היא הידקה את כפות ידיה זו לזו.

שוב החליפו אנדריי וניקול מבט מהיר. התלבטו. אם הסיפור של הזרה אכן נכון, וכך הוא נשמע, ואם ניקול לא נוסעת, הרי שהם יכולים לתת לאשה הזו לפחות את אחד הדרכונים שהוכנו בידי עמל עבור המשפחות מצ'קוסלובקיה.

ואולי... העזה ניקול לקוות. אולי מדובר במישהי בעלת תושיה, אולי היא בעצמה תחצה את הגבול ותעביר את המסמכים למי שממתין להם?

רחש עלה מאחור. בקצה הפרוזדור הופיעה דמותה של אתל, בכותונת לילה, שערה השחור פזור.

"אתל!" אמרה ניקול בעיניים קמות. אך ביתה לא שתה ליבה לקריאתה. היא ניגשה הישר לאביה ונעמדה לידו. תקעה אצבע אחת בפה, ואת העיניים בזרה שישבה מולו.

"אתל," חזרה ואמרה אמה. לא אהבה שבנותיה מסתובבות ב'איזור העבודה' של אביהן בשעה שהוא עוסק במלאכתו, ובודאי לא כשיש 'לקוחות'. אבל אתל התעלמה ממנה לחלוטין, או שמא כלל לא שמעה אותה. עיניה היו מהופנטות לנכנסת.

ואז צץ ראשה של סוזי בפתח החדר. "להכין שתיה? אני רואה שיש לכם מבקרים..."

"כן, אשמח שתכניי קנקן תה. רעיון מצויין, תודה". תבורך סוזי הזאת. איך היא יודעת תמיד לעשות את המעשה הנכון ברגע הנכון! גם אנדריי וגם ניקול הרגישו שהם רוצים להרוויח קצת זמן, לתהות עוד קצת על טיבה של הנכנסת.

"אז מה את רוצה שנעשה, בעצם?" אנדריי התמקד מחדש באשה שלפניו.

"שתעזרו לי," האשה דברה בריבוי תנועות ידיים. עיניה מלאות האימה רצדו מצד לצד, ומצחה נחרש קמטים. "שתביאו לי דרכונים, כמה שיותר מהר ו---"

"היא משקרת".

טאק.

מבטים נדהמים ננעצו בילדה הצעירה ששלפה את האגודל מהפה. אביה, אמה, הזרה, סוזי שחזרה לחדר ובידה מגש עם קנקן עמוס אדים וספלי חרסינה.

"אתל! חזרי לחדר, עכשיו!" קולה של ניקול לבש תקיפות לא אופיינית.

"היא לא דוברת אמת, מאמן, פאפא, תאמינו לי," התחננה אתל, מעיפה מבטים חטופים לעבר הזרה. כאילו חוששת שזו תשלוף מכיס נסתר אקדח.

אביה הביט בה בחומרה.

"מאמן אמרה משהו, לא?" אתל תחבה שוב את האגודל לפה, התיקה את עצמה בחוסר חשק בולט מהמרצפת עליה עמדה ופנתה חזרה לחדרה.

"ילדים..." צחקקה ניקול.

סוזי הניחה את המגש על קצה שולחן העבודה.

"תודה לך יקירה," ניקול הפריחה לכיוונה נשיקה. מה הם היו עושים בלי סוזי, מה?

ולהיזכר איך הגיעה לראשונה לביתם, בלוויה של סופי, פליטה אומללה ממזרח אירופה, שהמשטרה הצרפתית דלקה אחריה. כעת אף אחד לא היה מבדיל בינה לבין נערה פריזאית מהוגנת.

"מרסי בוקו," הזרה מזגה לעצמה תה לספל וגמאה את תכולתו הרוותחת בבת אחת.

אנדריי וניקול היו חצויים. מחד גיסא הם נטו להאמין לגרסתה של האומללה שלפניהם. אם היא אומרת שסופי הפנתה אותה אליהם ועוד נתנה לה את ה'קוד' הסודי. אבל מאידך גיסא, אי אפשר היה להתעלם ממה שאתל אמרה. לילדים יש חיישנים מיוחדים, ואם האשה הזאת באמת משקרת?

הם נדרשו לפתרון, ומהר.

ניקול ידעה מה לעשות. "סוזי," קראה לחלל הבית. הנערה שכבר חזרה למטבח הופיעה מיד.

"תוכלי ללכת לבית של סופי? יש לי משהו להעביר לה". סוזי, מבלי אומר ודברים, נטלה מהמתלה הקבוע מאחורי דלת הבית מעיל צמר מעוצב, ולבשה אותו. אחר החלה להתעטף בצעיף עבה.

"הבנתי שסופי אינה חשה בטוב," הסבירה ניקול, ניגשה לאצטבת העץ ושלפה משם צנצנת דבש. "הביאי לה קצת מהדבש הזה והכיני לה כוס תה מתוקה וחמה. זה יעשה לה טוב, המסכנה. אל תשכחי גם למסור לה דרישת שלום ממני ומ--- תזכירי לי את שמך?" פנתה לאורחת שהתפרצה לביתם.

"סטלה," האורחת התיישרה.

"אה, כן, סטלה הרץ, קרובה רחוקה שלה".

סוזי יצאה אל החוץ הסוער.

3

"אני מתחננת, תנו לי את הדרכונים, הרכבת של חצות עומדת לצאת עוד מעט מהגאר דו נור..." סטלה נעמדה. ידיה רטטו כאשר המשיכה להתחנן על נפשה ועל נפש משפחתה. "כל רגע משמעותי... יש לי שלושה ילדים, הקטנה שבהם רק בת שנתיים... עד שהצלחנו לברוח מהאקציה שבכפר ולהגיע לפריז..."

ניקול הרגישה איך הלב שלה נמס כמו גלידה ביום קיצי והופך לעיסה לא ברורה של דמעות ודם. בלעה את רוקה.

איך הם יכולים לעמוד מנגד? עומדת לפנייהם אישה יהודיה אומללה, שמתחננת על נפשה ועל נפש משפחתה וה----

שתי דפיקות נשמעו מדלת הבית. הפסקה, דפיקה, ומיד לאחר מכן שלוש דפיקות מהירות.

ניקול ניגשה לפתוח, עצביה מרוטים ככל שחולפים הרגעים.

"כבר?"

סוזי עמדה מולה, פניה מצונפות בצעיף הגדול שעטף את צווארה וחלק מפניה.

"הבית... הבית של סופי, הוא מיותר כולו. הפריץ...*" הוסיפה בטון רב משמעות.

"כנסי!" ניקול משכה את הנערה לתוך הבית, סגרה את הדלת בטריקה וסובבה פעמיים את המפתח.

שלושה זוגות עיניים ננעצו בזרה.

"הנה, אתם רואים, הם כאן, הם כאן! בקשה! תביאו לי דרכונים!"

היא משקרת. מילותיה של אתל הדהדו מקיר לקיר.

"מי את?" אנדריי ווייל נעמד מלוא קומתו מול הזרה, משפד אותה בעינו.

"אני..." הזרה צעדה שני צעדים לאחור. "אמרתי לכך---"

"מי את? מי שלח אותך לפה?" אנדריי לא זע מקומו, אך הזרה כבר היתה דבוקה לדלת.

"א...א..."

"צאי מפה, ואל תחזרי לכאן יותר!" ציווה בעל הבית אגב שהוא מצביע בידו לכיוון הדלת. הזרה לא נדרשה לאמירה נוספת. בידיים מרעידות פתחה את הדלת ויצאה הישר אל לוע הארי. הדלת נטרקה אחריה.

"מתחזה", התיז אנדריי, וצנח על כסאו.

"תודה לבורא העולם שלא נפלנו בפח," מלמלה רעייתו, מבועתת. "היא שיחקה את תפקידה כל כך יפה... ממש נראתה כיהודיה רדופה... אם, אם סוזי לא היתה הולכת לבית של סופי, אם אתל לא היתה אומרת שהיא משקרת..." היא לא הצליחה להשתיק את הרעד שבידיה.

"באמת, איך אתל ידעה שהיא משקרת? איך?" תהה אנדריי.

ניקול התיישבה חזרה על הכסא שמושבו היה עדיין חם. היא מזוגה לעצמה כוס תה, וגמאה אותה בשלוש לגימות.

איך אתל ידעה? בדיוק כפי שהיא ידעה שלא כדאי לי לעזוב הערב את הבית, אמרה לעצמה. נזכרה איך קראו לאתל על שם אמה המנוחה, שהיתה ידועה בחוש השישי המפותח שלה.

סוזי קילפה מעל עצמה את הצעיף ואת המעיל.

"איך את חיוורת! את לבנה כמו הקיר!" רק עכשיו התפנתה ניקול לחשוב מה עבר על הפליטה הצעירה, בדקות האחרונות. "קחי לך גם כוס תה," היא קמה, והגישה כוס עם משקה חמים לנערה. "הנה," תחבה את הכוס בידיה.

הצעירה פתחה את כף ידה הנתונה עדיין בכפפה שחורה עשויה מעור. בתוכה התגלתה צנצנת דבש קטנה, שהיתה מוצפנת ביד. הצנצנת היתה רסיסים רסיסים.

"היזהרי, זכוכיות!" ניקול תרה בעיניה אחר דבר מה, לאסוף בו את השברים הדביקים. הרימה פיסת נייר מקומטת הזרוקה על הרצפה, קרוב לכיסא. "הנה, שימי פה את הכפפה הדביקה עם הרסיסים, בינתיים." הורתה לסוזי.

"ניקול, לא!" נזעק אנדריי.

"מ... מה?" נרתעה ניקול לאחור, שמטה את הנייר, כאילו אחזו בו להבות.

"הדף הזה..." אנדריי ליווה את מסלול הנחיתה של הפתק במבטו כמכושף.

"מ... מה, מה זה?"

אנדריי לא השיב לשאלתה. במקום זאת קם, סבב את שולחן העבודה שלו והרים את הנייר. פתח את קמטיו והחל לקרוא.

"אלוקים שבשמים, זה לא יאומן! אלוקים שבשמים, זה לא יאומן!" חזר ואמר לתוך שפמו. אחר, שב למקומו הקבוע שמאחורי השולחן, והחל לפתוח ולסגור בזה אחר זה קלסרים עבי כרס.

ניקול התבוננה זמן מה במעשיו, אחר משכה בכתפיה. היא

הכירה את אנדריי. ידעה שעד שהוא לא ינדב מידע מעצמו, אין טעם לנדנד לו. במקום זה, נפנתה לסוזי. עזרה לצעירה להוריד בזהירות את הכפפה מהיד, אחר הניחה אותה בכיור המטבח.

סוזי התיישבה על אחת הכורסאות שבחדר ולגמה מהמשקה שנמזג לה. אט אט, חזר הצבע לפניה.

"נבהלת כהוגן?" הביטה בה ניקול בחמלה.

"כ...ן... זה היה כל כך לא... צפוי. הלכתי לבית של סופי, להביא לה צנצנת דבש ופתאום לראות את ביתה מכותר בגרמנים..."

אנדריי קם, ולבש את מעילו.

"לאן?"

"אני הולך 'לרחרח' מה קורה שם, ליד הבית של סופי."

"אבל זה מסוכן!" נזעקה רעייתו.

"ולהישאר כאן, זה לא מסוכן? אני חייב לבדוק את העניין!"

"לבוא איתך? סוזי, תשמרי על הבנות, כן?" וניקול כבר ניגשה למתלה העץ.

אנדריי הסתובב לעברה, מבטו קודר. "לא", פסק. "אין צורך שתבואי איתי, ניקול. עדיף שתישארי בבית."

הוא יצא, מותיר אחריו את שתי הנשים תוהות, בוהות בדלת הסגורה.

"הוא התנהג מוזר, אנדריי, מוזר מאוד." לאטה ניקול.

"אולי זה קשור לפתק ההוא, שהרמת, סברה סוזי."

אפילוג

ירושלים

אנחנו עוזבות את רחבת הכותל, עוברות דרך השער המסתובב,
פוסעות בנחת לעבר התחנה.

"מה את מעדיפה?" שואלת אמא כשקו מספר אחת עושה את
דרכו בפיתולי הכביש. "שנרד במרכז העיר לקנות לך משהו או
לשוב למדרשה?"

אמא עדיין אינה יודעת של'מרכז העיר' הקרוב קוראים 'גאולה' והוא
אחד הפופולריים ביותר בארץ. תיכף היא תרחיב את הלקסיקון
שלה. הרגל עשתה לעצמה, מאז שחזרנו מצרפת, לקפוץ לירושלים
ביום החופשי שלה, ואז אנחנו נפגשות לשעת איכות.

"דווקא רעיון טוב." אני נזכרת שלא תזיק לי חצאית נוספת. "יש לי צורך בכמה 'השלמות'."

"השלמות", אמא מחייכת מול ביטוי שאני סוחבת מילדותי, ומשתמשת בו בכל מיני הזדמנויות.

"כן, חצאית אחת לשבת ואחת ליום חול."

"זהו? את לא צריכה חולצות או משהו?"

"לא, יש לי מספיק."

"את מזכירה לי את עצמי, בגילך." מגלה אמא עוד פרט שלא ידעתי עליה. "לא הרגשתי צורך לפוצץ את ארון הבגדים שלי. אהבתי אותו מאוורר ונגיש."

עולות על קו אחת, יורדות ברחוב מלכי ישראל, שמקבל אותנו צפוף, רועש, עמוס צבעים וקולות.

צועדות יחד ברחוב ההומה. אמא ובת. הרבה שותקות. קצת מדברות. אבל בינינו נטויות רשת דקיקה ומקשרת.

עוד ארוכה הדרך לפנינו, עוד ממתינויות לנו מהמורות, אבל ירושלים, שאורות הרחוב נדלקים בה בזה אחר זה, לקראת החשכה, מבטיחה לנו בשקט, בדרכה שלה -

עוד אבנך ונבנית...

טוב להודות...

בשבח והודיה לד' יתברך,

איך אפשר בכלל לבטא הודיה לד' הטוב שמלווה את העלילות שאני כותבת, כמו את החיים עצמם - בחן, בחסד וברחמים. נמצא איתנו בכל צומת, מחזק ומחזיק, תומך ומכיל.

זו הזדמנות נפלאה להודות לבני משפחתי היקרים על הליווי והעזרה ועל מה שמעבר, ובעיקר לביתי אפרת על הגהה המדויקת של הספר.

לעורכת האגדית והאהובה, הגב' שרה קיסנר, על האמון שנתנה ב'פלמינגו' עוד בשלבים המוקדמים של יצירתו. על המקצועניות, על הדיוקים וההכוונה, ובכלל, על כך שבמשך שנים הייתה כמלאך המכה על ראשי ואומר לי 'גדל'.

תודה מיוחדת לרבנית א. הורביץ תחי', אשת חבר לראש ישיבת אופקים הרה"ג יעקב הורביץ זצ"ל, שכמו בספריי הקודמים, סייעה בתחקיר על תקופת השואה בצרפת והלוותה לי בחפץ לב עשרות ספרים וכתבי עת נדירים. הסיפורים האוטנטיים שסיפרה הוסיפו נופך מיוחד לעלילה.

לבעלות המקצוע המסורות: תמר כהן הגרפיקאית המוכשרת, ולעומדת על ראשה הגב' ציפי ברייזר מסמינר "בית יעקב דרכי רחל בית שמש" - מסלול גרפיקה, על הכריכה היפה, המקצועית והמושקעת.

למיטל ברנס, שהמסירות והדיוק המופלאים שלה הם תמיד מעל ומעבר.

ליוני שניידמן, שמלווה כמה מספריי, מעמידה את המילים על בוריין ודואגת לקנקן נאה ליצירות שלי.

ל'וועדה לביקורת הספרים' ולעומד בראשה, הרב מרגלית, שדואגים לספרות משובחת ונקיה מכל סיג, במסירות שאין כדוגמתה.

לחברתי לאה גליס, סופרת ועורכת על, שנמצאת תמיד הכן לעצה והכוונה.

ל'אור החיים' על הוצאה לאור ברמה מצוינת, ועל האמון שהם נותנים בספריי.

לחברותיי היקרות לפרום 'ביתא' בנשיאות הגברת ל. פריד, על סיוע ועזרה לאורך כתיבת הסיפור.

ואחרונים חביבים, לכל המפרגנים, בעלי המילים הטובות
והמעצימות. אולי אין אתם יודעים זאת, אך יש לכם חלק גדול
בכתיבה שלי. ישר כוחכם!

עטרה חפץ

שבט תשפ"ו